

Висновки. Таким чином, конкурентоспроможність оплати праці сприяє зростанню професіоналізму, кваліфікації, трудової активності, підвищенню мотивації до ефективності праці, формуванню конкурентоспроможного персоналу, продукції, підприємства, галузі, економіки в цілому.

Список використаної літератури

1. Швиданенко О.А. Глобальна конкурентоспроможність: теоретичні та прикладні аспекти: монографія / О.А. Швиданенко. – К.: КНЕУ, 2007. – 312 с.

2. Милкович Дж.Т. Система вознаграждений и методы стимулирования персонала / Дж.Т. Милкович, Д.М. Ньюман; пер. с англ. И.Л. Беловс [и др.]. – М.: Вершина, 2005. – 760 с.

В статье рассматриваются научно-методические основы конкурентоспособной оплаты труда. Определяется внутренняя и внешняя конкурентоспособность оплаты труда, их конкурентные преимущества, факторы формирования.

Ключевые слова: конкурентоспособная оплата труда, внутренняя, внешняя конкурентоспособность оплаты труда, конкурентные преимущества оплаты труда.

In the article scientifically methodical principles of competitive payment of labour are examined. The internal and external competitiveness of payment of labour, them competitive edges, forming factors are determined.

Key words: competitive salaries, internal, external competitive salaries, competitive advantage pay.

Надійшло 08.12.2010.

УДК 336.01(477)

С.А. Кузнецова

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ В УКРАЇНІ: ЯКІСНИЙ АСПЕКТ

Сформовано методологічний інструментарій забезпечення якості державного та первинного фінансового моніторингу суб'єктами фінансового моніторингу України.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, якість фінансового моніторингу, суб'єкт первинного фінансового моніторингу, фінансова операція, державний фінансовий моніторинг, первинний фінансовий моніторинг.

Постановка проблеми. Інтеграція та глобалізація сучасного економічного середовища, і зокрема еволюція світової фінансової системи, обумовлюють необхідність вирішення проблеми легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. Одним із напрямів вирішення окресленої проблеми є формування на рівні окремих держав та світу в цілому узгоджених підходів та регламентація міждержавних відносин у сфері запобігання та протидії відмиванню грошей. Результатом цих процесів є запровадження системи фінансового моніторингу як на рівні окремих економічних суб'єктів та

держав у цілому, так і на міжнародному рівні. Визнаючи безумовну методичну та практичну цінність напрацювань щодо формування системи фінансового моніторингу, слід зазначити відносно низький рівень якості фінансового моніторингу в Україні. Так, за даними НБУ [1] тільки за 2005–2007 рр. виявлено 5650 порушень банківськими установами вимог чинного законодавства в частині несвоечасного подання ними повідомлень про фінансові операції з ознаками обов'язкового фінансового моніторингу.

При цьому слід враховувати, що, як справедливо зауважив О. Бабицький [2], фінансовий моніторинг останнім часом використовується як інструмент ділової та конкурентної розвідки.

Враховуючи вищевикладене, актуального значення набуває проблема забезпечення якості фінансового моніторингу в Україні. Одним із напрямів її вирішення є формування відповідних теоретичних засад, методологічного інструментарію та практичних рекомендацій на макро- та мікрорівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування та функціонування системи фінансового моніторингу регламентовані на міжнародному та національному рівнях. Основними міжнародними документами, що передбачають запровадження системи фінансового моніторингу, є Сорок рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей, в яких визначено заходи, що повинні вжити держави для недопущення та протидії відмиванню грошей, одержаних злочинним шляхом. Ю.В. Ващенко звертає увагу, що у цьому документі обов'язок вживати відповідних заходів покладається не тільки на банки, а й на небанківські фінансові установи [3]. На рівні Європейського союзу відносини у сфері запобігання та протидії відмиванню грошей регламентовано Директивою Ради Європейського союзу [4]. За цією Директивою держави-члени забезпечують, що установи та особи, на яких поширюється її дія, повинні здійснювати ідентифікацію своїх клієнтів з метою додаткових доказів при вступі у ділові відносини, особливо при відкритті рахунків або вкладних рахунків чи при пропозиції послуг зберігання заощаджень.

Питання використання підходу, заснованого на оцінці ризику у боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму, досить ґрунтовно висвітлено у відповідному посібнику Групи розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) [6].

Правові засади фінансового моніторингу на вітчизняному рівні визначено в Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» [5]. Дія цього Закону поширюється на громадян України, іноземців та осіб без громадянства, а також на юридичних осіб, їх філії, представництва та інші відокремлені підрозділи, що забезпечують проведення фінансових операцій на території України та за її межами відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. У цьому Законі, зокрема, чітко визначено систему та суб'єкти фінансового моніторингу, завдання, обов'язки та права суб'єкта первинного фінансового моніторингу, правовий статус працівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу, відповідального за проведення фінансового моніторингу. При

цьому якісні аспекти фінансового моніторингу практично не висвітлено на рівні міжнародного та вітчизняного законодавства.

Вивчення спеціальної літератури свідчить, що окремі питання фінансового моніторингу досліджено українськими та зарубіжними науковцями [1, 3, 7–10]. Так, І. Мойсеєнко розглянуто місце та значення фінансового моніторингу в процесі інвестування [8]. Автором підкреслено, що в економічній теорії та практиці під моніторингом розуміють аналіз та оцінку фінансового стану підприємства на основі даних фінансового обліку. При цьому автор ототожнює терміни «моніторинг» та «фінансовий моніторинг». Такий підхід є досить суперечливим, оскільки поняття «моніторинг» є більш загальним з огляду на сферу застосування та коло суб'єктів моніторингу.

Російським науковцем В.В. Міняшкіним теоретично обгрунтовано та практично доведено доцільність фінансового моніторингу як регулятивної функції оцінки стратегій сталого розвитку підприємства [9].

Визнаючи наукову та практичну цінність проведених досліджень, констатуємо, що питання забезпечення якості фінансового моніторингу не досліджено зовсім.

Постановка завдання. Метою цієї статті є формування методологічного інструментарію забезпечення якості державного та первинного фінансового моніторингу суб'єктами фінансового моніторингу України.

Виклад основного матеріалу. Перш за все слід чітко визначитися із сутністю терміна «фінансовий моніторинг». Найбільш обгрунтоване визначення цього терміна запропоноване у Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», згідно з яким «фінансовий моніторинг – сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу»[5].

У свою чергу, державний фінансовий моніторинг – сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами державного фінансового моніторингу, спрямованих на виконання вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму. Під первинним фінансовим моніторингом слід розуміти сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами первинного фінансового моніторингу, спрямованих на виконання вимог цього Закону, що включають проведення обов'язкового та внутрішнього фінансового моніторингу.

При розгляді питань забезпечення якості фінансового моніторингу доцільно визначитися із суб'єктами, що мають здійснювати відповідний контроль. Обов'язковою умовою при цьому є наявність в осіб, які оцінюють та вимірюють якість, достатнього професійного рівня, що дає їм право проводити оцінку якості фінансової інформації.

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу з урахуванням вимог законодавства, нормативно-правових актів Спеціально уповноваженого органу та інших суб'єктів державного фінансового моніторингу встановлює правила, розробляє програми проведення фінансового моніторингу та призначає працівника, відповідального за його проведення.

Досягнення високого рівня якості фінансового моніторингу за встановленими критеріями можливе за умови постійного контролю. Характер, час, напрями забезпечення якості фінансового моніторингу залежать від специфіки конкретного суб'єкта такого моніторингу. Відповідно, прийнятна політика буде різною, як і різними є обсяги та характер інформації, що формується в межах різних суб'єктів господарювання.

Як зауважив Б. Мицик, у цілому забезпечення якості продукції характеризується сукупністю заходів, що плануються і реалізуються для створення необхідних умов виконання кожного етапу життєвого циклу продукції у такий спосіб, щоб продукція задовольняла певні вимоги якості [10, с. 924].

У застосуванні загальнонаукового розуміння якості продукції як такої до якості саме фінансового моніторингу можна стверджувати, що забезпечення якості фінансового моніторингу характеризується сукупністю заходів, що плануються і реалізуються для створення необхідних умов його формування за стадіями у такий спосіб, щоб ця інформація була корисною користувачам та відповідала встановленим рівням критеріїв якості.

Виходячи з вищевикладеного, пропонуємо формувати сукупність заходів, які необхідно впроваджувати для забезпечення якості фінансового моніторингу за такими напрямками (рис. 1):

- 1) підвищення кваліфікаційного рівня працівників, відповідальних за проведення фінансового моніторингу (далі – відповідальних працівників);
- 2) підвищення рівня компетентності відповідальних працівників;
- 3) забезпечення взаємодії між працівниками;
- 4) розподіл повноважень між працівниками;
- 5) проведення роз'яснювальної роботи;
- 6) моніторинг клієнтів;
- 7) контроль якості фінансового моніторингу.

Рис. 1. Напрями забезпечення якості фінансового моніторингу

У процесі розробки політики забезпечення якості фінансового моніторингу пропонуємо обов'язково визначати цілі, яке буде досягнуто за умови впровадження конкретного напрямку. Крім того, при розробці запропонованих напрямів необхідно всебічно та чітко регламентувати методологічні й практичні питання, що забезпечують досягнення визначених цілей такої політики.

З огляду на зазначене, пропонуємо такі характеристики напрямів розробки заходів із забезпечення якості фінансового моніторингу.

При розробці заходів щодо підвищення кваліфікаційного рівня працівників суб'єкта фінансового моніторингу необхідно виходити з того, що працівники підприємства на всіх етапах мають дотримуватися принципів незалежності, порядності, об'єктивності, конфіденційності та професійної поведінки. При цьому є доречним чіткий опис вимог щодо кваліфікації персоналу суб'єкта фінансового моніторингу у відповідних посадових інструкціях, встановлення порядку ознайомлення персоналу з професійними вимогами та механізму нагляду за дотриманням професійних вимог працівниками суб'єкта фінансового моніторингу.

При формуванні заходів за напрямом підвищення рівня компетентності працівників суб'єкта фінансового моніторингу слід виходити з того, що суб'єкт фінансового моніторингу повинен мати персонал, який набув і зберігає професійну компетентність, необхідну для виконання ним своїх обов'язків. У ході розробки заходів за цим напрямом доцільно визначити конкретний перелік вимог до персоналу суб'єкта фінансового моніторингу щодо його навичок та компетентності, складові професійного зростання працівників, встановлювати механізм нагляду за дотриманням виконання цього напрямку.

Впровадження заходів за напрямом «забезпечення взаємодії між працівниками» має бути спрямоване на здійснення нагляду і контролю за виконанням робіт з формування інформації щодо фінансових операцій на всіх рівнях для забезпечення обґрунтованої впевненості в тому, що виконується робота відповідає належним критеріям якості. Розробка цього напрямку передбачає встановлення порядку визначення облікової політики суб'єкта господарювання, процедур формування інформації в бухгалтерському обліку, обґрунтування напрямів засвоєння працівниками суб'єкта фінансового моніторингу питань, що є предметом формування облікової інформації щодо фінансових операцій, впровадження механізму нагляду за дотриманням персоналом виконання цього напрямку.

При розробці заходів щодо розподілу повноважень між працівниками суб'єкта фінансового моніторингу необхідно передбачати, що роботу з формування облікової інформації щодо фінансових операцій треба доручати працівникам, які мають відповідну технічну підготовку і досвід, потрібні за певних обставин. Треба розробляти чіткі критерії щодо розподілу повноважень між працівниками суб'єкта фінансового моніторингу за кожним видом роботи з формування облікової інформації за фінансовими операціями, встановлювати порядок та відповідні графіки документообороту, визначити механізм нагляду за дотриманням виконання цього напрямку працівниками суб'єкта фінансового моніторингу.

У процесі визначення заходів з проведення роз'яснювальної роботи необхідно впровадити в діяльність підприємств практику консультування в межах суб'єкта фінансового моніторингу (чи за його межами) зі спеціалістами, які мають відповідний досвід.

Встановлення процедури проведення роз'яснювальної роботи, розробка порядку забезпечення працівників суб'єкта фінансового моніторингу інформацією роз'яснювального характеру, опис механізму нагляду за дотриманням виконання цього напрямку персоналом суб'єкта фінансового моніторингу забезпечить підвищення якості фінансового моніторингу в аспекті формування та надання відповідної інформації.

У контексті конкретизації заходів щодо моніторингу клієнтів доречно проводити оцінку існуючих та потенційних клієнтів суб'єкта фінансового моніторингу та їх фінансових операцій та запровадити процедуру постійного перегляду оцінки наявних клієнтів. При розгляді питань щодо клієнтів доцільно розробляти процедури оцінювання власне їх та їхніх інформаційних потреб і фінансових операцій, порядок моніторингу співробітництва з ними, встановлення механізму нагляду за дотриманням виконання цього напрямку працівниками суб'єкта фінансового моніторингу.

При розробці заходів з контролю якості фінансового моніторингу необхідно запровадити постійний моніторинг адекватності й ефективності політики та процедур її контролю. У цьому напрямі слід розглядати питання формування графіка перегляду (оцінки) фактичних значень критеріїв якості, визначення порядку ознайомлення персоналу з результатами відповідного контролю, розробки механізму нагляду за дотриманням встановлених вимог щодо якості фінансового моніторингу персоналом суб'єкта фінансового моніторингу.

Конкретний перелік заходів із забезпечення якості визначається завданнями, що ставить система управління перед суб'єктом фінансового моніторингу. Розробку та контроль впровадження конкретних заходів у межах суб'єкта фінансового моніторингу мають здійснювати залежно від притаманної специфіки відповідні державні контрольні органи та вища ланка управління суб'єкта фінансового моніторингу.

Висновки та перспективи. Загалом еволюція якості фінансового моніторингу в Україні можлива за умови збагачення вітчизняних напрацювань фінансової та облікової науки та практики за рахунок досягнень світової спільноти. Тому запропонований методологічний інструментарій забезпечення якості фінансового моніторингу, який враховує концептуальні вимоги міжнародного права, вітчизняного законодавства, наукові напрацювання фахівців та специфіку кожного конкретного суб'єкта фінансового моніторингу є, на думку автора, комплексним та ефективним.

Практичне застосування наведеного інструментарію, зокрема запропонованого визначення сутності терміна «якість фінансового моніторингу» та узагальнених напрямів формування сукупності заходів, які необхідно впроваджувати в цьому аспекті, буде сприяти підвищенню загальної рівня якості фінансового моніторингу в Україні як на рівні первинного фінансового моніторингу, так і на державному рівні.

Список використаної літератури

1. Бабицкий А. Финансовый мониторинг / А. Бабицкий // <http://www.luxury.net.ru/finances-theory/4350.html>
2. Інформація щодо аналізу перевірки даних Держфінмониторингом України відомостей (станом на 01.01.2008) // http://www.bank.gov.ua/Fin_mon
3. Ващенко Ю.В. Банківське право / Ю.В. Ващенко // <http://textbooks.net.ua/content/view/2757/14/>
4. Директива Ради Європейського союзу від 19 червня 1991 р. № 91/308/ЄС про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей // http://www.bank.gov.ua/Fin_mon
5. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» (Відомості Верховної Ради України, 2003 р., № 1, ст. 2, № 5, ст. 48, № 14, ст. 104; 2004 р., № 36, ст. 433; 2006 р., № 12, ст. 100) // Інформаційно-правова система «Ліга: Закон». – 2011. – № 1.
6. Посібник з питань підходу, заснованого на оцінці ризику, в боротьбі з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму Групи розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) // http://www.bank.gov.ua/Fin_mon/Methodol/inter_org.htm
7. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): навч. посібник / В.М. Опарін. – К.: КНЕУ, 2002. – 240 с.
8. Мойсеєнко І.П. Інвестування: навч. посібник // І.П. Мойсеєнко. // http://pidruchniki.com.ua/15070412/investuvannya/funktsionuvannya_sistemi_kontrolingu
9. Миняшкин В.В. Финансовый мониторинг стратегии устойчивого развития промышленного предприятия: дис. ... канд. экон. наук: 08.00.10: М., 2003. – 218 с. РГБ ОД, 61:04-8/798-9 // <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/81298.html>
10. Економічна енциклопедія: у 3 т. – Т. 3 / редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) [та ін.]. – К., 2001. – 952 с.

Сформирован методологический инструментарий обеспечения качества государственного и первичного финансового мониторинга субъектами финансового мониторинга.

Ключевые слова: *финансовый мониторинг, качество финансового мониторинга, субъект первичного финансового мониторинга, финансовая операция, государственный финансовый мониторинг, первичный финансовый мониторинг.*

The methodological tools to ensure the quality of state and initial financial monitoring entities of financial monitoring of Ukraine formed.

Key words: *financial monitoring, quality financial monitoring, subject of the initial financial monitoring, financial transaction, the state financial monitoring, initial financial monitoring.*

Надійшло 12.01.2011.